

ставляючих; забезпечується активізацією трьох його рівнів: предметно орієнтованого (его предметом являється конкретна професійна проблемна ситуація, яка фокусується на психічній організації клієнта), діяльнісно орієнтованого (своєрідність проблемності отримує професійна діяльність психолога) і методологічного (его предметом являється мислительна діяльність, «мишлення про мишлення»). Підкреслюється, що розвиток професійного мишлення психолога детермінується становленням його суб'єктивних характеристик – системності, критичності, децентричності і рефлексивності. Основними механізмами розвитку професійного мишлення у майбутніх психологів визначені: вербалізація (проговорювання власної мислительності), об'єктивізація (вирішення полісистемних проблемних ситуацій), схематизація (побудова, інтерпретація схем різного типу), метафоризація (інтерпретація і створення професійних метафор), рефлексивні виходи («вихід» до зовнішньої позиції), нормування (побудова мислительності згідно норм і правил).

Ключові слова: майбутній психолог, професійне мишлення, професійна підготовка, психологічні закономірності, психологічні принципи, механізми.

Gura T.E. Psychological patterns, mechanisms and principles for the development of professional thinking of future psychologists in the training

The article is an analysis of the basic psychological patterns, mechanisms and principles for the development of professional thinking of future psychologists in the training. Determined that the development of professional thinking is carried out in the unity of the functioning of its procedural and substantive components; revitalized its three levels: object-oriented (it is the subject of specific professional problem situation, which focuses on the mental organization of the client), activity-oriented (property problematical receives professional activity of the psychologist) and methodological (it is the subject of intellectual activity, «thinking about thinking»). Emphasizes that the development of professional thinking of becoming a psychologist determined by its subject characteristics - system, criticality, decentration and reflexivity. The main mechanisms for the development of professional thinking in the future psychologists identified: pronunciation (pronunciation of their own mental activity), objectification (decision polysystemic problem situations), schematization (construction, interpretation circuits of various types), metaphORIZATION (interpretation and creation of professional metaphors), reflexive outputs («exit» in the external position), regulation (the construction of mental activity according to the rules and regulations).

Keywords: future psychologist, professional thinking, training, psychological patterns, psychological principles, mechanisms.

Стаття надійшла до редакції 18.11.2013 р.
Статтю прийнято до друку 20.11.2013 р.
Рецензент: доктор педагогічних наук, професор
Гура О.І.

УДК : 159.922

ІНТЕРНАЛЬНІСТЬ ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ЧИННИК ЖИТТЄТВОРЧОСТІ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТІВ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Кетлер-Митницька Т.С.

Постановка проблеми. Навчання у вищому навчальному закладі – важливий етап формування життєтворчості особистості. Результатом вищої освіти є не просто отримання професійних здібностей, а становлення професійно-діяльних основ культури життєтворчості особистості, які проявляються у готовності і здатності до інноваційної діяльності, до удосконалення технологій виробництва, до світоглядно-ціннісної гуманізації будь-якої сфери соціального функціонування. Вища освіта, спрямована на

формування особистості професіонала, зазвичай займає в житті людини період особливо активного особистісного становлення і ідентифікації. Важливе завдання, яке стоїть перед сучасним ВНЗ, – сприяти прагненню до творчості і самоствердження, надати всі можливі засоби для самореалізації студента, при цьому піднімати на необхідний рівень його професійну підготовку, підвищувати його конкурентоспроможність на ринку праці [1, с. 154-155].

Одним із внутрішніх чинників реалізації цього завдання є розвиток інтернальності (внутрішнього локусу контролю) студентів. Особливе місце інтернальність посідає в системі особистісних якостей студентів психолого-педагогічних спеціальностей, оскільки, як свідчить аналіз професіограм, тісно пов'язана з професійно значущими характеристиками фахівців цього профілю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В.С. Штифурак у теоретичному огляді відзначив локус контролю як один з внутрішніх факторів життєтворчості як діяльності (поза віковим контекстом) [12, с. 139]. Фактори життєтворчості на різних етапах дорослості дослідила Л.В. Яновська. Вона визначила, що на етапі ранньої дорослості до них належить образ майбутнього, на етапі середньої дорослості – здатність до рефлексії, а у старшому дорослому віці – смислова система внутрішнього світу [14, с. 14-15]. В.М. Ямницький у дисертаційному дослідженні довів, що цілісність виявлення життєтворчої активності особистості в дорослому віці зумовлюється внутрішніми (адаптація, творчість, рефлексія, пізнання) та зовнішніми (технології розвитку, специфіка середовища тощо) психологічними чинниками [13]. У цілому, на цей час роль інтернальності як особистісного чинника формування життєтворчості особистості студентів психолого-педагогічних спеціальностей неповно висвітлена у психологічній літературі.

Мета статті – теоретичний аналіз інтернальності як психологічного чинника життєтворчої особистості студентів психолого-педагогічних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як зазначила Н. Богданова, життєтворчість – це вищий прояв сутнісних сил, життєвого та творчого потенціалу особистості; духовно-практична діяльність людини, спрямована на свідоме, самостійне й творче визначення (проекування) та здійснення власного життя як індивідуально-особистісного життєвого проекту [1, с. 11]. За визначенням Л.В. Сохань, Г.М. Несен, І.Г. Єрмакова, життєтворчість – це духовно-практична діяльність особистості, що спрямована на проектування, планування, програмування та творче здійснення нею свого індивідуального життя. Особистість у цьому процесі виступає як розвинена індивідуальність, суб'єкт, а об'єктом творчих діянь є її власне життя [4, с. 7].

Життєтворчість як процес творення людиною власного життя, власної долі набуває особливого значення в студентські часи. Як відзначила Л.В. Сохань, саме на етапі молодості людина визначає свої життєві орієнтири, розробляє життєві стратегії та життєві плани [4, с. 18]. Студент, перебуваючи на піці емоційно-вольового розвитку, здатен до найактивнішої соціокультурної самореалізації і проявлення особистісних прагнень, здатностей і талантів [1, с. 155-156].

Життєтворчість як феномен особистості зумовлений двома групами чинників: суб'єктивними, що виходять із психолого-фізіологічних та духовних якостей самої особистості, та об'єктивних, зовнішніх, які особистість отримує із суспільства. До зовнішніх, об'єктивних чинників належать насамперед культура, освіта, відповідний тип організації суспільного буття (політична, економічна, етнопонаціональна організація тощо) [1, с. 16]. До суб'єктивних, внутрішніх чинників треба віднести тип організації психіки суб'єкта, його психологічні якості, здатність до саморозвитку, самоактуалізації тощо [1, с. 25].

За думкою Н.І. Соболевої, ступінь практичного залучення до життєтворчості виражається розвитком суб'єктивного начала в особистості, інтернальністю, свідомістю і почуттям відповідальності [4, с. 281].

Термін «інтернальність» був запропонований у 60-х роках ХХ століття американським психологом Джуліаном Роттером у якості одного з двох основних понять розробленої ним концепції локусу контролю. Локус контролю (від лат. Locus – місце, місцезнаходження та Controle – перевірка) – це особистісна властивість, яка визначає

засоби (стратегії) приписування людиною причинності та відповідальності за результати власної та чужої діяльності [6, с. 269]; це теоретичне поняття, яке описує віру індивіда в те, що його поведінка детермінується здебільшого або ним особисто, або оточенням та обставинами [3, с. 195].

При аналізі поняття «інтернальність» нами було виявлено три його основних тлумачення. Під інтернальністю розуміють внутрішній локус контролю за подіями життя, внутрішній тип атрибуції причинності та внутрішній тип самоатрибуції відповідальності.

Перше тлумачення ґрунтується на теорії Дж. Роттера, який розрізняв людей у залежності від того, де вони локалізують контроль за значущими для себе подіями. Він вирізняє два типи такої локалізації, або локусу контролю: інтернальний (від англ. *internal* – внутрішній) та екстернальний (від англ. *external* – зовнішній). Роттер розробив концепцію локусу контролю на підґрунті своєї теорії соціального научіння, де центральне місце відводилося очікуванню індивіда, що його поведінка приведе до певного підкріплення (винагороди). Згідно з цією теорією, поведінка детермінується очікуванням підкріплень, але лише тих, які мають цінність для індивіда в конкретній психологічній ситуації [5, с. 45].

Одним з важливих параметрів будь-якого очікування є суб'єктивне ставлення людини до впливу власної діяльності на наступні події. Особи з внутрішнім локусом впевнені, що ступінь підкріплення залежить від них самих, особи з зовнішнім контролем вірять, що на неї впливають обставини.

У межах атрибутивного підходу термін «локус контролю» слугує для позначення групи суб'єктивних думок та переконань відносно проблеми детермінації, причинного зв'язку. Ці питання розкривають теорії каузальної атрибуції. Інтернальні переконання передбачають сприймання людиною підкріплень (і позитивних, і негативних) як наслідків її поведінки, зусиль чи здібностей [8, с. 589].

С.Р. Пантилєєв та В.В. Столін відзначають таку сутнісну ознаку інтернальності, як впевненість людини в тому, що усі події її життя, перш за все, залежать від її особистісних якостей, таких як компетентність, цілеспрямованість, рівень здібностей, і є закономірним результатом її власної діяльності [2, с. 396].

Нарешті, найбільш поширене розуміння інтернальності пов'язує її з атрибуцією відповідальності. За словником практичного психолога, інтернальність – це якість, що характеризує схильність людини приписувати відповідальність за результати своєї діяльності власним здібностям та зусиллям [10, с. 396]. У межах такого тлумачення феномену локусу контролю інтернальність ототожнюється з відповідальністю.

За думкою Н.Л. Бойко, внутрішній локус контролю як кінцевий результат інтеріоризації соціального контролю є запорукою досягнення позитивних результатів – успішної кар'єри та гармонії у приватному житті, що дозволяє здійснювати складні проекти, долати перешкоди з найменшими витратами [4, с. 271]. Інтернальність разом з адекватною «Я-концепцією», відповідальністю, самоконтролем розглядається в якості підстави становлення особистості як суб'єкта життєтворчості [4, с. 238-273].

Внутрішній локус контролю має позитивні зв'язки з багатьма особистісними властивостями, що зумовлюють успішну самореалізацію та виступають передумовами життєтворчості людини, проектування нею власного життя. До психологічних факторів, з якими позитивно корелює інтернальність, належать мотивація досягнення, переважний вибір складних завдань, вирішити які можливо за рахунок власних зусиль та здібностей [8, с. 83].

Х. Хекхаузен прийшов до висновку, що на локалізацію причин (один з аспектів локалізації контролю) впливає мотивація досягнення успіху чи уникнення невдачі. Індивіди, які прагнуть до успіху, приписують його, перш за все, внутрішнім факторам, особливо здібностям, а ті, які уникають невдачі, акцентують увагу на зовнішніх факторах, частіше на таланенні, рідше – на легкості завдання. Невдача з точки зору тих, хто прагне до успіху, пояснюється підконтрольними та мінливими факторами, частіше – нестачею старання, інколи – неталаненням. Ті, хто уникають невдачі, сприймають її як таку, що погано підлягає корекції, оскільки приписують її нестачі здібностей або надмірній складності завдання. Отже, людям, які прагнуть до успіху, властива асиметрія

атрибуції, що сприяє збереженню самооцінки [14, с. 679-680]. Як виявили Т. Гілмор та Х. Мінтон, досліджувані з внутрішнім локусом контролю (інтерналі) частіше за екстерналів пояснювали успіх своїми здібностями, а невдачу – випадковістю, особливо якщо починали виконувати завдання з високим очікуванням успіху [11, с. 677].

За результатами досліджень К. Муздибаєва, інтернальність особистості позитивно пов'язана з соціальною відповідальністю та усвідомленням людиною смислу, цілей життя [5, с. 65].

Локус контролю часто розглядався у зв'язку з часовою перспективою, що відбиває загальні погляди особистості на минуле, сьогодення і майбутнє, що сформувалися в процесі її становлення. Дж. Плат і Р. Ейзенман експериментально виявили, що в інтерналів часова перспектива охоплює значно більш далеку зону як у майбутньому, так і в минулому, ніж у екстерналів. Майбутнє в інтерналів насичено більшою кількістю подій, чим у екстерналів. У екстерналів часова перспектива скорочена і містить мало подій. Експеримент, проведений К. Муздибаєвим [5, с. 50], показав, що, за власними оцінками опитаних, життя інтерналів було повним цікавими подіями в сьогоденні, у них були визначені цілі в минулому та на майбутнє. У екстерналів рівень заповнювання життя цілями й у минулому, і в сьогоденні, і в майбутньому значно нижче. Відсутність цілей у сьогоденні й у віддаленому майбутньому позбавляє суб'єкта відповідальності. Тому потреба знайти зміст, мету у житті трансформується в потребу бути відповідальним за події як сьогодення, так і майбутнього.

За даними К. Муздибаєва, нездатність керувати своїми справами, тобто екстернальність локусу контролю, часто викликає невротичні синдроми, почуття пригніченості і стурбованості, знижуючи загальну задоволеність життям. Інтернальність локусу контролю, навпаки, сприяє більш нормальному функціонуванню особистості, підсилює їй самоповагу [5, с. 59].

Інтернальність тісно пов'язана з професійно-важливими характеристиками фахівців психолого-педагогічного профілю. Згідно з професіограмою «Психолог», спеціаліст цього фаху повинен відрізнятися такими особливостями, як високий рівень особистісної відповідальності, здатність до самоконтролю, схильність до співчуття, тактовність, ініціативність тощо [9, с. 306]. Як зазначає І.П. Подласий, посада вчителя характеризується відповідальністю за кожного учня [7, с. 230]. Як зафіксовано у професіограмі соціального педагога, неодмінними для фахівця є високий самоконтроль за поведінкою, обов'язковість, емоційно-вольова стійкість, компетентність [9, с. 329]. Згідно кодексу професійної етики, соціальний педагог усвідомлює свою відповідальність при прийманні самостійних рішень. Він має право вести роботу лише в межах своєї компетентності та несе особисту відповідальність за якість її виконання. Таким чином, аналіз вимог до особистісних особливостей фахівців психолого-педагогічного профілю дозволяє зробити висновок, що для усіх зазначених вище спеціалістів необхідні індивідуальні характеристики, тісно пов'язані за своєю специфікою з інтернальністю.

Розвиток інтернальності студентів психолого-педагогічних спеціальностей як особистісного чинника їх життєтворчості можна розглядати як важливий напрям навчально-виховної діяльності. У зв'язку з цим постає завдання створення сприятливого комунікативно-творчого середовища у вищому навчальному закладі, яке забезпечується багатьма факторами, серед яких вдала структура навчального процесу (без перенавантаження студентів і викладачів), можливості наукової самореалізації, організаційна і матеріальна забезпеченість студентської позанавчальної діяльності, студентське самоврядування, повага та підтримка інститутських або університетських традицій тощо. Важливим питанням вищої освіти є і введення нових, прогресивних методик навчання і наукової роботи [1, с. 157-158].

Висновки

1. До суб'єктивних, внутрішніх чинників життєтворчості належать особистісні якості, що зумовлюють процеси самовизначення, саморозвитку, життєвого проектування. До таких властивостей належить інтернальність (внутрішній локус контролю).
2. Інтернальність виражається у схильності людини пояснювати успіхи та невдачі внутрішніми або зовнішніми контрольованими причинами та брати відповідаль-

ність за результати своїх дій. Інтернальність має позитивні зв'язки з такими властивостями особистості – суб'єкта життєтворчості, як: мотивація досягнення, соціальна відповідальність, усвідомлення смислу та цілей життя, часова перспектива.

3. Інтернальність тісно пов'язана з професійно-важливими характеристиками фахівців психолого-педагогічного профілю. До них належать: високий рівень особистісної відповідальності, здатність до самоконтролю, ініціативність, високий самоконтроль за поведінкою, обов'язковість, емоційно-вольова стійкість, компетентність здатність до прийняття самостійних рішень.

4. Отже, інтернальність можна вважати психологічним чинником життєтворчості студентів психолого-педагогічних спеціальностей.

Перспективним напрямом подальших досліджень є визначення психолого-педагогічних засад розвитку інтернальності студентів психолого-педагогічних спеціальностей як особистісного чинника їх життєтворчості в умовах сучасного вищого навчального закладу.

Література

1. **Богданова Н.** Культура життєтворчості особистості. Філософсько-світоглядний аналіз: наукове видання. / Н. Богданова. – Київ: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2011. – 302 с.
2. **Бодалев А.А.** Общая психодиагностика. / А.А. Бодалев, В.В. Столин. – СПб.: Изд-во «Речь», 2002. – 440 с.
3. **Кондаков И.М.** Психология. Иллюстрированный словарь / И.М. Кондаков – СПб.: «Прайм – ЕВРОЗНАК», 2003. – 512 с.
4. **Мистецтво життєтворчості особистості:** [Наук.-метод. посібник : У 2 ч.] / Ред. рада: В.М. Доній (голова), Г.М. Несен (заст. гол.), Л. В. Сохань, І. Г. Єрмаков (керівники авт. колект.) та ін. – К. : ІЗМН, 1997. – Ч. 1: Теорія і технологія життєтворчості. – 392 с.
5. **Муздыбаев К.** Психология ответственности / К. Муздыбаев. – Л.: «Наука», 1983. – 240 с.
6. **Обманова Г.С.** Становление интернальности как условие развития жизненных перспектив личности на этапе школьного обучения: дис. ... канд. психологических наук : 19.00.07 «Педагогическая психология» / Обманова Галина Сергеевна. – М.: 2007. – 168 с.
7. **Подласый И.П.** Педагогика: Новый курс: Учебник для студентов высш. учеб. заведений. В 2 кн. / И.П. Подласый. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – Кн.1. Общие основы. Процесс обучения. – 576 с.
8. **Психологическая энциклопедия.** 2-е изд. / [Ред. О. Корсини, А. Ауэрбаха]. – СПб.: Питер, 2006. – 1096 с.
9. **Романова Е.С.** 99 популярных профессий. Психологический анализ и профес-сиограммы. 2-е изд. / Е.С. Романова. – СПб.: Питер, 2006. – 466 с.
10. **Словарь практического психолога** / [Ред. С.Ю. Головин]. – Мн.: Харвест; М.: ООО «Издательство АСТ», 2003. – 800 с.
11. **Хекхаузен Х.** Мотивация и деятельность / Х. Хекхаузен. – 2-е изд. – СПб.: Питер; М.: Смысл, 2003. – 860 с: ил. – (Серия «Мастера психологии»)
12. **Штифурак В.С.** Основи успішної управлінської діяльності: (психогігієнічний аспект) [Навч.-метод. посіб.] / В.С. Штифурак. – Вінниця, 2008. – 194 с.
13. **Ямницький В.М.** Психологічні чинники розвитку життєтворчої активності особистості в дорослому віці: автореф. дис... д-ра психол. наук: 19.00.07 / В. М. Ямницький. – К.: Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова, 2005. – 40 с.
14. **Яновська Л. В.** Динаміка здатності до життєтворчості особистості у дорослому віці: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / Л. В. Яновська. – Одеса: Південноукр. держ. ун-т ім. К. Д. Ушинського, 2006. – 19 с.

References

1. **Bogdanova N.** Kul'tura zhyttjetvorchosti osobystosti. Filososfs'ko-svitogljadnyj analiz: naukove vydannja. / N. Bogdanova. – Kyi'v: NPU imeni M.P.Dragomanova, 2011. – 302 s.
2. **Bodalev A.A.** Obshhaja psihodiagnostika. / A.A. Bodalev, V.V. Stolin. – SPb.: Izd-vo «Rech'», 2002. – 440 s.
3. **Kondakov I.M.** Psihologija. Illjustrirovannyj slovar' / I.M. Kondakov – SPb.: «Prajm – EVROZNAK», 2003. – 512 s.
4. **Mystectvo zhyttjetvorchosti osobystosti:** [Nauk.-metod.posibnyk : U 2 ch.] / Red. rada: V.M. Donij (golova), G.M. Nesen (zast. gol.), L. V. Sohan', I. G. Jermakov (kerivnyky avt. kolekt.) ta in. – K. : IZMN, 1997. – Ch. 1: Teorija i tehnologija zhyttjetvorchosti. – 392 s.
5. **Muzdybaev K.** Psihologija otvetstvennosti / K. Muzdybaev. – L.: «Наука», 1983. – 240 s.
6. **Obmanova G.S.** Stanovlenie internal'nosti kak uslovie razvitija zhiznennyh perspektiv lichnosti na jetape shkol'nogo obuchenija: dis. ... kand. psihologicheskikh nauk : 19.00.07 «Pedagogicheskaja psihologija» / Obmanova Galina Sergeevna. – M.: 2007. – 168 s.
7. **Podlasyj I.P.** Pedagogika: Novyj kurs: Uchebnik dlja studentov vyssh. ucheb. zavedenij. V 2 kn. / I.P. Podlasyj. – M.: Gumanit. izd. centr VLADOS, 2001. – Kn.1. Obshhie osnovy. Process obuchenija. – 576 s.
8. **Psihologicheskaja jenciklopedija.** 2-e izd. / [Red. O. Korsini, A. Aujerbaha]. – SP.: Piter, 2006. – 1096 s.
9. **Romanova E.S.** 99 populjarnyh professij. Psihologicheskij analiz i profes-siogrammy. 2-e izd. / E.S. Romanova. – SPb.:

Piter, 2006. – 466 s. **10. Slovar' prakticheskogo psihologa** / [Red. S.Ju. Golovin]. – Mn.: Harvest; M.: ООО «Izdatel'stvo AST», 2003. – 800 s. **11. Hekhauzen H.** Motivacija i dejatel'nost' / X. Hekhauzen. – 2-e izd. – SPb.: Piter; M.: Smysl, 2003. – 860 s: il. – (Serija «Mastera psihologii») **12. Shtyfurak V.S.** Osnovy uspishnoi' upravlins'koi' dijalnosti: (psihogigijenichnyj aspekt) [Navch-metod. posib.] / V.S. Shtyfurak. – Vinnycja, 2008. – 194 s. **13. Jamnyc'kyj V.M.** Psihologichni chynnyky rozvytku zhyttjetvorchoi' aktyvnosti osobystosti v doroslomu vici: avtoref. dys... d-ra psihol. nauk: 19.00.07 / V. M. Jamnyc'kyj. – K.: Nac. ped. un-t im. M.P.Dragomanova, 2005. – 40 s. **14. Janovs'ka L. V.** Dynamika zdatnosti do zhyttjetvorčnosti osobystosti u doroslomu vici: avtoref. dys. ... kand. psihol. nauk: 19.00.07 / L. V. Janovs'ka. – Odesa: Pivdenoukr. derzh. un-t im. K. D. Ushyns'kogo, 2006. – 19 s.

Кетлер-Митницька Т.С. Інтернальність як психологічний фактор життєтворчості особистості студентів психолого-педагогічних спеціальностей

У статті стисло розглянуто сучасні дослідження внутрішніх факторів життєтворчості особистості осіб різного віку, у результаті чого доведено актуальність теоретичного аналізу інтернальності як психологічного чиннику життєтворчості студентів. Розкрито поняття життєтворчості особистості та її основні фактори за думкою сучасних психологів. Проаналізовано тлумачення інтернальності (внутрішнього локусу контролю) як внутрішньої локалізації причин, внутрішньої локалізації контролю та внутрішньої локалізації відповідальності. Особливу увагу відведено особистісним корелятам інтернальності. Виявлено, що інтернальність (внутрішній локус контролю) має позитивні зв'язки з багатьма особистісними властивостями, які зумовлюють успішну самореалізацію та виступають передумовами життєтворчості людини, проектування нею власного життя, зокрема – мотивацією досягнення, соціальною відповідальністю, усвідомленням смислу та цілей життя, часовою перспективою. Інтернальність разом з адекватною «Я-концепцією», відповідальністю, самоконтролем розглядається в якості підстави становлення особистості як суб'єкта життєтворчості. Розкрито важливість розвитку життєтворчості особистості в студентському віці. На підставі аналізу професіограм виявлено тісний зв'язок інтернальності та її особистісних корелятів з професійно-важливими характеристиками фахівців саме психолого-педагогічного профілю – особистісною відповідальністю, здатністю до самоконтролю, ініціативністю, самоконтролем за поведінкою, обов'язковістю, емоційно-вольовою стійкістю, компетентністю, здатністю до прийняття самостійних рішень.

Ключові слова: життєтворчість особистості, локус контролю, інтернальність.

Кетлер-Митницькая Т.С. Интернальность как психологический фактор жизнестворчества личности студентов психолого-педагогических специальностей

В статье кратко проанализированы современные исследования психологических факторов жизнестворчества личности людей разного возраста, в результате чего доказано актуальность данного теоретического исследования. Раскрыто понятие жизнестворчества личности и ее основные факторы по мнению современных психологов. Проанализированы три толкования интернальности (внутреннего локуса контроля) как внутренней локализации причин, внутренней локализации контроля и внутренней локализации ответственности. Особое внимание отведено личностным коррелятам интернальности. Выведено, что интернальность (внутренний локус контроля) имеет положительные связи со многими личностными свойствами, которые обуславливают успешную самореализацию и выступают предпосылками жизнестворчества человека, проектирования им собственной жизни, в частности – мотивацией достижения, социальной ответственностью, осознанием смысла и целей жизни, временной перспективой. Интернальность вместе с адекватной «Я-концепцией», ответственностью, самоконтролем рассматривается в качестве основания становления личности как субъекта жизнестворчества. Раскрыто важность развития жизнестворчества личности в студенческом возрасте. На основании анализа профессиограмм выявлена тесная связь интернальности и её личностных коррелятов с профессионально-важными характеристиками специалистов именно психолого-педагогического профиля – личностной ответственностью, способностью к самоконтролю, инициативностью, самоконтролем за поведением, обязательностью, эмоционально-волевой устойчивостью, компетентностью, способностью к принятию самостоятельных решений.

Ключевые слова: жизнестворчество личности, локус контроля, интернальность.

Ketler-Mytynska T.S. Internality as a psychological factor of personality's life-creation of psycho-pedagogical specialties students

The article briefly reviewed modern researches of psychological life-creation factors of personalities of different ages and, as a result, actuality of given theoretical research has been proved. The idea of theoretical analysis of psychological factors of students' life-creation is exposed. Three interpretations of internality (internal locus of control) as the internal localization of causes, internal localization of control and internal localization of responsibility are analyzed. The particular attention is given to a personal correlates of internality. Detected that internality (internal locus of control) has positive relations with variety of personal characteristics, which determine successful self-realization and are prerequisites for human's life-creation, designing of his own life, in particular - achievement motivation, social responsibility, awareness of life senses and aims, temporal perspective. Internality in conjunction with adequate «self-construction», responsibility, self-control is considered as the basis of personality formation as the subject of life-design. The importance of personal development of life-design in the student age is revealed. The analysis of professionograms exposed close contiguity of internality and its correlates with professionally important experts' characteristics of psycho-pedagogical specialties - personal responsibility, the ability to self-control, initiative, self-control of behavior, commitment, emotional and volitional stability, competence, ability to make independent decisions.

Keywords: life-creation of personality, locus of control, internality.

Стаття надійшла до редакції 21.11.2013 р.

Статтю прийнято до друку 28.11.2013 р.

Рецензент: доктор психологічних наук, професор
Шульженко Д.І.

УДК : 376.02

**ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПІСКОВОЇ ПСИХОТЕРАПІЇ
В ПРОЦЕСІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЖИТТЄВОЇ ПРАКТИКИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ З ОСОБЛИВОСТЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ**

Логвіна І.А.

Постановка проблеми. Дошкільний вік є першою сходинкою, на якій у свідомості дитини формуються певні поняття про життя та механізми життєпобудови. Особливої уваги у цьому контексті потребують діти з особливостями психофізичного розвитку, які в силу певних обмежень, відчувають труднощі у набутті життєвого та соціального досвіду. Серед таких перешкод, за даними А.Г. Шевцова, Л.М. Шипіциної та А.Г. Обухівської, є слабка емоційна стійкість дітей, порушення їх самоконтролю у всіх видах діяльності, агресивність поведінки та її провокуючий характер, труднощі пристосування до дитячого колективу, метушливість, часта зміну настрою, відчуття страху, часта відсутність правильного розуміння соціальної ролі і статусу, яскраво виражені труднощі в розрізненні найважливіших характеристик міжособистісних відносин [6] та, за даними О.Ф. Ахіпової, Р.Д. Бабенкової, Е.С. Калижнюк, І.І. Мастюкової, є порушення комунікативної та емоційної сфери [3]. Всі ці ознаки є наслідком того, що у свідомості багатьох дітей дошкільного віку з особливостями психофізичного розвитку оточуючий світ становить потенційну загрозу, а незнайомі люди (однорічні та дорослі) та нові предмети викликають відчуття небезпеки та підвищують загальний рівень ситуативної тривожності. Саме тому можна стверджувати, що першим етапом організації життєвої практики такої дитини є створення умов для відчуття дитиною безпеки та довіри у найближчому її оточенні. Одним з ефективних методів створення означених умов є піскова терапія. Через власне створення піскової гри та її планування дошкільник робить перші кроки до розуміння закономірностей і механізмів життєпобудови та розкриття свого життєтворчого потенціалу.